Муниципальный этап Всероссийской олимпиады школьников по татарскому языку и литературе для общеобразовательных организаций с обучением на русском языке (для изучающих татарский язык) 2022-2023 учебный год
5-6 классы

Максимальный общий балл – 40
Время выполнения – 120 минут

Рус телендә урта гомуми белем бирү мәктәбенең рус төркемендә укучылар өчен татар теленнән һәм әдәбиятыннан үткәрелә торган 5 -6 -нчы сыйныфлары өчен Бөтенроссия олимпиадасының муниципаль этабы биремнәре.
2 тур

Укучының исеме, фамилиясе (фамилия, имя учащегося)
____

Мәктәпнең тулы язылышы (школа)
____
____

Район____

Максимальное количество баллов, которое можно набрать определяется из расчета: 1 балл за каждое верное задание в I и II части, что составляет 20 баллов и в III части 20 баллов, всего за все части 40 баллов.

Часть I Татар теленнән сораулар һәм биремнәр
(Вопросы и задания по татарскому языку)

Максимальный балл 10 Время выполнения 60 минут

№ п\п	Биремнәрнең эчтәлеге (содержание)
1	Закончите предложение: Яз көне көннәр җылы, шуңа күрә... . а. кошларны бик яратам б. балалар урамда озак уйныйлар в. мин һәрвакыт булышам
2	Кайсы рәттә сүзләр лөрес язылган? (В каком ряду слова написаны верно?) **а) хәтер, хыял, китапханә;** **б) һәтер, һыял, китапһанә;** **в) хәтер, хыйал, китапхәнә;** **г) хәтер, хыял, китапхәнә;**
3	Сүзләрнең антоним парларын табыгыз: Керде җавап бирде Олы ялкау Ерак кече Сорады якын Тырыш чыкты
4	Билгеләмәне дәвам итегез: фонетика – ул ... (Продолжите определение: фонетика – это ...) **а) сүз төркемнәрен өйрәнә торган фән;** **б) телнең сүз байлыгын өйрәнә торган фән;** **в) телнең авазлар системасын өйрәнә торган фән;** **г) сүзлекләр төзү белән шөгыльләнә торган фән юнәлеше;**
5	Дима – зур малай иртән үзе тора малайга әнисе тәмле чәй бирә ул чәй эчә Дима мәктәпкә китә ул акыллы малай. Сколько предложений в тексте? **а. 5** **б.7** **в. 6**
6	Кайсы җөмләгә “**күбәләк”** сүзен куеп була? (В каком предложении пропущено слово “күбәләк” – бабочка?) **а) Көзен агачлардан ... коела.** **б) Җәй көне болыннарда ... оча.** **в) Язгы ... җылы була.** **г) Кышын ... атып уйныбыз.**
7	Дөрес тәрҗемәне күрсәтегез. (Найди правильный перевод предложения). **Җәен укучылар мәктәп бакчасында эшләделәр.** **а) Летом ученики будут работать в школьном саду.** **б) Летом ученики работают в школьном саду.**

	в) Летом ученики работали в школьном саду. **г) Летом ученики не работали в школьном саду.**
8	Кайсы җөмләдә фигыль киләчәк заманла килә? (В каком предложении глагол стоит в будущем времени?) а) **Кешеләр судан башка яши алмыйлар.** **б) Ял көне гаиләбез белән циркка барачакбыз.** **в) Кемдер шалтыраткан, әмма әнием аның исемен сорамаган.** **г) Укытучы әкрен генә әйтсә дә, ул сүзләрне язарга өлгермәде.**
9	Кайсы сүзгә “**дә**” кушымчасы языла? (В каком предложени ставится аффикс “**дә**”?) **а) Мин сәнгать мәктәп____ йөрим. б) Ул бишенче сыйныф__ күчте.** **в) Мин гимназия______ укыйм. г) Без иртәгә театр_____ барабыз.**
10	**Җөмлә ахырында тыныш билгеләрен дөрес куй.** (Правильно поставь знаки препинания в конце предложений). а) Сез физкультура һәм спорт белән шөгыльләнәсезме б) Татарча көрәш турында “Яшь ленинчы” газетасы язып чыкты в) Физкультура һәм спорт белән шөгыльләнегез
	Барлыгы (всего):

Часть II. Татар әдәбиятыннан сораулар һәм биремнәр
(Вопросы и задания по татарской литературе)

Максимальный балл: 10

№ п\п	Биремнәрнең эчтәлеге (содержание)
1	Түбәндәге әкиятне Идрис Туктар язган. Мәкальләрнең кайсысы бирелгән текстка исем була ала. (Какой пословицей может стать заголовком данного рассказа?) Җиңнәребезне сызгандык та, эшкә киттек. Кашык хәтле генә кечкенә көрәгенә таянган Ялкау очрады. - Болай ашыгып кая барасыз? - дип сорады ул бездән. - Эшкә барабыз, - дидек. - Мин дә сезнең белән барыйммы, әллә ботка пешкәнен көтимме? - диде Ялкау. - Төш җиткәнче, ботка пешкәнче эшләп алыйк. Син дә бездән калышма, дидек Ялкауга. - Мин сезне куып җитәрмен, - дип Ялкау баскан урынында йокымсырап калды. Эшләдек. Арыдык. Ботка ашарга дип кайтабыз. Көрәк хәтле зур кашыгын күтәргән Ялкау тагын очрады. - Ботка суыныр дип мин дә ашыктым, - диде Ялкау. - Ялкау өчен ботка күптән суынган, - дип ботканы үзебез генә ашадык. **а) Йокы - ялкауның бәлеше.** **б) Көн - эшләргә, төн - йокларга.** **в) Тырышлык бәхет китерер, ялкаулык ачтан үтерер.**
2	**“Нечкәбил” әкиятенең авторы кем? (Кто автор данной сказки?)** а) Г. Тукай; б) А. Алиш; в) М. Җәлил; г) халык;
3	. Габдулла Тукай үзенең иҗатын нәрсәгә багышлады? (Чему посвятил свое творчествр Г. Тукай?) **а)журналистлык эшенә;** **б) бай тормышта яшәүгә;** **б) туган халкына хезмәт итүгә,аны милләт буларак саклауга һәм үстерүгә;** **в) байларга хезмәт итүгә, рус халкына дан җырлауга;**
4	Бирелгән текст нинди халык авыз иҗатының кайсы жанрында язылган? (Определите жанр данного текста)

	Нәрсә ул вак-төяк? Улы мәктәптән кайтуга, атасы аңардан: -Яле, Фәрит, мәктәптән ниләр алып кайттың? – дип сораган. Малай кулын селтәп: - Әй, җыен вак-төяк. Син үзең, ир-егет вак-төяк турында сөйләшеп тә тормый, дисең бит... **а) мәзәк; б) мәкал; в) әкият; г) мәсәл;**
5	**Сүз кем турында бара? (О ком идет речь?)** **...**Ул шигырьләр, поэмалар, хикәяләр һәм драма иҗат итә. Бөек Ватан сугышында катнаша. 1945 нче елда Көнчыгыш Пруссиядәге сугышларда батырларча һәләк була. а) Муса Җәлил; б) Гадел Кутуй; в) Фатих Кәрим; г) Габдулла Тукай;
6	Бирелгән шигырь юлларының авторы кем? (Кто автор данных строк?) **И сабыйлар! Эшләгез сез, иң мөкатдәс нәрсә - эш,** **Эш агачы һәрвакытта бик юмарт китерер җимеш”,** **а) Фәнис Яруллин; б) Шәүкәт Галиев;** **в) Роберт Миңнуллин; г) Габдулла Тукай;**
7	З. Мансуровның “Балык кычкыруы” шигыреннән дөрес җавапны табыгыз. Шигырьдәге балык ни өчен кычкыра? (Прочитайте и укажите верный ответ к данному стихотворению. Почему в стихотворении рыба “кричит”?) Яр комыннан алтын юар дулкын, үрә-сүтә иде ат ялын. Хәзер инде төшкә генә керер суның чәчәк аткан чаклары. Бер әкият итеп сөйли халык шушы суда мәрҗән булганын. Бар, кайтарып кара хәзер аның борынгыдан калган данкаен. Чү! Җан өзгеч тавыш ишетелде үлеп барган таллыкта. Хәтәр чакта, ярдәм сораган күк Бер кычкырып куя балык та! **а) су тирән булганга; б) ашыйсы килгәнгә;** **в) кармакка эләккәнгә; г) елга пычрак булганга;**
8	“Ак бүре” әкиятендә патшаның ничә улы була? (В сказке “Белый волк” сколько сыновей было у царя?) **а) 3; б) 4; в) 5; г) 7;**
9	Шигырьне укыгыз. Кайсы мәкаль Мәрзиягә туры килә? (Какая пословица подходит Марзии из этого стихотворения?)

	Мәрзия мәсьәләсе. **Тырышып та, тырмашып та, ул утырадыр кич- иртә –** **Мәсьәлә чишеп килә дә дусларына күчертә.** **Ай-һай оста, дип йөргәндә, сер капчыгы тишелә-** **Үзенә дә кагылышлы бер мәсьәлә чишелә.** **Дөрес дигән мәсьәләнең булган икән хатасы –** **Өйгә бирелгән эшләрен эшли икән апасы.** **(Шәүкәт Галиев)** **а) Аз булса да, үз акылың булсын.** **б) Акыл сатма, үзеңә калмас.** **в) Эшләгәнең минем өчен, өйрәнүең хзхең өчен.** **г) Ялгыша белсәң, төзәтә дә бел.**
10	**Тургай Нәсимәгә нәрсә дип җавап бирә?? (Как ответил жаворонок Насиме?)** Басуга кергәннән бирле Нәсимәне тургай җыры озатып барды. Күктә, әйтерсең лә, көмеш кыңгыраулар чылтырый. Ничәү соң алар? Берәү, нибары бер тургай. Әнә бит, көрән нокта булып зәңгәр күктә тирбәлә. Җыры нинди! Шушы кечкенә кош сихри моңы белән күңелне ничек әсир итә ала икән? Иртә таңнан көне буе бертуктаусыз очарга да, җырларга да күпме көч кирәктер?! Аның бит оясы да юк. Чөнки басу-кырлар әле кар юрганыннан ачылып та бетмәгән. Әллә ничә мең километр җир үтеп, диңгезләр-таулар кичеп, бер җәй өчен нигә киләләр алар? Бәлки, бу хакта тургайдан сорап карарга дыр?- Тургай, тургай! - диде Нәсимә басу тынлыгында яңгыраган тавышыннан бераз сәерсенеп. — Җылы якларда сезгә һәммәсе — азык та, кояш нуры да җитешле. Җиде диңгез кичеп ник киләсез сез безгә? **а) туган җир газиз һәм кадерле;** **б) җылы яклар матур һәм мул, анда рәхәт;** **в) без-тургайлар, урманда яшибез, аны сагынып кайтабыз;**
	Барлыгы:

ЧАСТЬ III

Иҗади эш. Текстка нигезләнеп, көз билгеләрен әйтегез. Сорауларга һәм биремнәргә җавап языгыз. (Прочитайте и ответьте на вопросы)

Көз.

Көз — табигатьнең бик матур вакыты. Минем әнием — җәйне, әтием —кышны, энем язны ярата. Мин көзне яратам. Табигатьнең һәр фасылы үзенчә матур, ә миңа көз ныграк ошый. Көз көне без мәктәпкә барабыз, дус лар белән очрашабыз. Көз — елның иң бай вакыты Ул — яшелчәләр, җиләк-җимешләр өлгергән вакыт.

Көз ахырында көннәр салкыная, яңгырлар ява, җил исә, кошлар җылы якка китә. Безнең якларда көз менә шундый.

№ п\п	Сораулар һәм биремнәр (Вопросы и задания к тексту)	максимальный балл	фактический балл
1	Кайсы ел фасылы турында бирелгән текст? Какое время года описывается в тексте?) _______________________________________ _______________________________________ _______________________________________	**2**	
2	Көз көне укучылар кая баралар? (Куда идут ученики?) ____ _______________________________________ _______________________________________	**2**	
3	Көз көне нәрсәләр өлгерә? (Что поспевает осенью) _______________________________________ _______________________________________ _______________________________________ _______________________________________ _______________________________________ _______________________________________	**6**	
4	Кошлар кая китәләр? (Куда улетают птицы?) ___________________________________	**2**	
5	Син кайсы ел фасылын яратасың? Фикерегезне языгыз (Какое время года нравится тебе? Почему? Напиши об этом.) _______________________________________ _______________________________________	**8**	